

Ideologisen kielen semanttista analyysia

Sakari Vihonen

Peruskäsitteet

Semanttisessa analyysissa virkkeet jaetaan kahtia funktionsa eli tehtävänsä perusteella:¹ 1) *Teoreettiset* eli *informatiiviset virkkeet*; ne voidaan osoittaa tosiksi tai epätosiksi. 2) *Ateoreettiset virkkeet*; niistä ei voi sanoa, ovatko ne tosia vai epätosia. Teoreettiset virkkeet välittävät todennettavissa olevaa tietoa. Ateoreettiset virkkeet taas ilmentävät lähettäjän asenteita, arvostuksia, toivomuksia, käskyjä tms. Niiden pääasiallinen tarkoitus ei ole tiedonvälitys. Koska ateoreettiset virkkeet sisältävät arvoilmauksia, niitä voidaan kutsua *arvovirkeiksi*. Teoreettisia virkeitä ovat siten esim. seuraavat: *Nyt paistaa aurinko. Virittäjä on Kotikielen Seuran aikakauslehti. Vuotta Tokion kisojen jälkeen Rhodesian valkoinen vähemmistö julisti maan itsenäiseksi. Ateoreettisia virkeitä taas esim. seuraavat: X-puolue ajaa kansan etua. Äänestä X-puoluetta. Vastalauseliikkeen Rhodesian valtion olympiasanottoa vastaan leimaan poliittiseksi ripuliksi. Eräs vaikutusvaltainen afrikkalainen urheilujohtaja vastasi samalla mitalla. Nimitän suomalaista tyyppilliseksi valkoiseksi rasistiksi, joka esittää taantumuksellisia ja fasisistisia mielipiteitä.*

Ideologisen sanoman lähettäjä (= kirjoittaja, puhuja) pyrkii esittämään omat arvostuksensa yleispätevinä. Saavuttakseen päämääränsä hän valikoi mielellään komealta kalskahtavia abstraktisanoja, sellaisia kuin *oikeudenmukaisuus, tasa-arvoisuus, turvallisuus, rauha, taloudellinen demokratia, kansan etu*. Kun näihin termeihin liitetään sovitussana, sellainen kuin *aito, todellinen, tosi, varsinainen* jne., ne sopivat kliseiksi käytännöllisesti katsoen mihin tahansa ehdotukseen. Helpoimmin ja tehokkaasti tunteet ja asenteet vahvistetaan plus- ja miinussanoilla eli myönteisiä ja kielteisiä asenteita ilmentävillä sanoilla,

---

¹ Tämä kirjoitelma perustuu Keski-Pohjanmaan kesäyliopistossa peruskoulu- ja joukkotiedotuspäivillä 14. 6.—15. 6. 1972 pitämään luentoan. Olen laatinut sen täydentämään aikaisempaa katsaustani »Sanoman argumentoinnista», jossa esittelin semantiikan ja argumentaatioanalyysin käsitteistöä pääasiallisesti ruotsalaisiin lähteisiin nojautuen (Virke 2/1972).

niin kuin edelliset ateoreettiset esimerkit osoittavat. (Vihonen, mt.; Westerståhl, Att studera politik s. 45—52.)

Marxismin ansiosta *poliittisella ideologialla* alettiin aikoinaan »ymmärtää tiettyihin arvolähtökohtiin perustuvaa kokonaista poliittista aatteiden järjestelmää» (Borg, Suomen puolueideologiat s. 2). Nykyisessä valtio-opissa ideologialla tarkoitetaan »mielipiteitä, uskomuksia ja arvoja, jotka ainakin jossain määrin muodostavat rakenteellisen kokonaisuuden ja joihin poliittisen ryhmän katsotaan perustavan toimintansa» (Borg, mts. 5). Tällaisia poliittisia ideologioita ovat esim. konservatismi, liberalismi, sosialismi. Kullakin suomalaisella puolueella on lisäksi oma puolueideologiansa, joka on mainittuja poliittisia ideologioita suppeampi käsite (Borg, mts. 6).

Ideologia antaa ohjeet oikeaan menettelyyn. Ideologia sisältää ilmoituksen lopullisesta päämäärästä, johon uskovan tulee pyrkiä. Päämäärä voi olla Jumalan valtakunta, kommunistinen yhteiskunta, arjalaisen rodun herravalta tms. Ideologiastaan uskova saa kilven ulkomaailmaa vastaan. Suhteessa ulkotodellisuuteen ideologiaan turvaava on siten erikoisasemassa. Hän näkee kaiken ideologiansa värittämänä. Mihin tahansa hän katsookin maailmassa, hän toteaa Jumalan ja Paholaisen, kapitalistin ja proletaarin, riistäjän ja riistetyn, arjalaisen ja juutalaisen, lyhyesti sanoen hyvän ja pahan kamppailevan keskenään. Ideologioiden maailmankuva on paljolti kaksijakoinen, kaksivaihteinen. (Hayakawa, Ajattelun ja toiminnan kieli s. 220—245; Westerståhl, mts. 52—58.)

Ideologioiden avaintermistö on semanttisesti sellainen, että se, joka edustaa ideologiaa, voi määrätä, mitkä ilmiöt tai ketkä henkilöt lasketaan kulloinkin kyseessä olevaan kategoriaan. Avaintermillä ei ts. ole kiinteätä tarkoitetta; se ei ole operationalisoitavissa (Westerståhl, mts. 54—55). Esim. Espanjan ja Kreikan totalitaariset hallitukset nimittävät kaikkia vastustajiaan *kommunisteiksi* välttämättä näiden poliittisista mielipiteistä. Kommunistinen liike on ottanut käyttöön termin *revisionisti*. Revisionisti on nykyisin se, jonka kommunistinen johto kulloinkin revisionistiksi nimittää. Sanalla ei ole pysyvää tarkoitetta. Lähinnä se ilmaisee vallassa olevan ideologisen suunnan vastustajaa. Siksi esim. sekä Kiina että Neuvostoliitto ovat voineet nimittää aika ajoin toistensa johtajia revisionisteiksi.

Imperialismilla tarkoitettiin aikanaan alusmaiden valtaamiseen suuntautunutta suurvaltapoliitiikkaa. Lenin antoi termille uuden sisällön. Hän käytti sitä kuvaamaan kapitalismin viimeistä armonaikaa ennen maailman siirtymistä sosialismiin. Lenin kirjoittaa teoksessaan Imperialismi (s. 10) näin:

(1) Tässä kirjassessa todistetaan, että vuosien 1914—1918 sota oli molemmin puolin imperialistinen (s.o. anastus-, ryöstö-, rosvosota), sota maailman jaosta, siirtomaiden, finanssipääoman, »vaikutuspiirien» ym. jaosta ja uusintajaosta.

Imperialismi-termiä hän luonnehtii (mts. 117—118) seuraavasti:

(2) Jos vaadittaisiin mahdollisimman lyhyt määritelmä imperialismista, niin pitäisi sanoa, että imperialismi on kapitalismin monopolistinen aste. — — Liian suppeat määritelmät, vaikka ovatkin mukavia, koska ne koostuvat tärkeimmän — ovat kuitenkin riittämättömiä, jos niistä on erikseen johdettava määriteltävän ilmiön oleellimmat piirteet. Sen vuoksi täytyy — unohtamatta kaikkien määritelmien ehdollista ja suhteellista pätevyyttä yleensä, ne kun eivät voi milloinkaan käsittää ilmiön kaikinpuolisia yhteyksiä sen kehityksen aikana — pyrkiä antamaan imperialismista sellainen määritelmä, että se sisältää imperialismin seuraavat viisi perustunnuksmerkkiä: 1) niin korkealle kehittynyt tuotannon ja pääoman keskittyminen, että se on luonut monopolit, joilla on ratkaiseva osa taloudellisessa elämässä; 2) pankkipääoman sulautuminen yhteen teollisuuspääoman kanssa ja finanssiharvainvallan syntyminen tämän »finanssipääoman» pohjalle; 3) pääoman vienti, joka päinvastoin kuin tavaranvienti, saa erittäin tärkeän merkityksen; 4) kansainvälisten monopolististen kapitalistiliittojen syntyminen ja niiden kesken maailman jako; 5) maailmanjaon loppuun suorittaminen suurien kapitalististen valtioiden kesken.

Imperialismin vaiheessa kapitalismi siirtyy taloudellisesta kamppailusta sotilaalliseen kamppailuun. Leninin määritelmän mukaan vain kapitalistinen maa voi käydä imperialistista sota. Jos sosialistinen maa esim. miehittää tai valloittaa toisen maan, kyseessä on sosialistisen termistön mukaisesti vapautussota. Jos ei-socialistinen maa tekee vastaavan teon, se syyllistyy imperialistiin aggressioon. Sosialistinen maa ei voi syyllistyä imperialismiin, koska imperialismi-termi soveltuu vain ei-socialistiseen maahan.

Joskus tällainen käsitteenmuodostus saattaa olla perin hankalaa. Esim. toinen maailmansota kuvattiin sosialistisella puolella ensin imperialistiseksi sodaksi, jota kapitalistimaat kävivät Leninin luonnehtiman imperialistisen vaiheen oppien mukaisesti. Sitten Hitler hyökkäsi Neuvostoliittoon ja sodan luonne oli määriteltävä uudelleen, koska sosialistinen maa ei voinut osallistua imperialistiseen sotaan. (Westerstahl, mts. 55.)

Termi *poliittinen oikeudenkäynti* on saanut makaaberin kaiun. Siksi kaikki vallanpitäjät pyrkivät sitä karttamaan. Seuraava Helsingin Sanomien (Lauri Karén 26. 2. 1972) julkaisema uutinen »Garaudy suomi taas Husakin politiikkaa» havainnollistaa menettelyjä, joiden turvin vallanpitäjä yrittää hävittää koko termin ja luoda siten semanttisin keinoin itselleen suotuisia asenteita:

(3) Tshekkoslovakian »protektoraatin» tapahtumat ovat saaneet Garaudy'n näkemään punaista artikkelissaan, jossa hän ottaa lähtökohdakseen tšekkijohtaja Gustav Husakin vakuutuksen Ranskan kommunistipuolueen lähettämälle valtuutetulle Roland Leroylle, ettei Tshekkoslovakiassa järjestetä poliittisia oikeudenkäyntejä.

Hyökättyään ensin kiivaasti venäläistä tapaa vastaan sulkea toisin ajattelevat Bukovskit ja Grigorenkot mielisairaaloihin Garaudy suomii Husakia olan takaa.

On totta, sanoo hän, että »poliittisia oikeudenkäyntejä» ei ole, koska vähäiset poikkeamat linjasta leimataan heti lain rikkomiseksi eli kriminaaliteoksi.

»Tällaisen sanankäytön mukaan ei Stalininkaan aikana ollut koskaan 'poliittisia oikeudenkäyntejä'. Onnettomuus on juuri siinä, että poliittinen oppositio on tällaisessa järjestelmässä lain rikkomista», sanoo Garaudy. — —.

»Poliittinen vastustaja määritellään ilman muuta 'kansan viholliseksi', kuten kaikissa poliisivaltioissa Francon Espanjasta everstien Kreikkaan. Burgosista Prahaan saakka ei siten ole koskaan ollut 'poliittisia oikeudenkäyntejä'.»

Ideologisen viestinnän olennaista osaa on vanhastaan nimitetty *propagandaksi*. Suostuttelun vastaanottaja kutsuu sanomaa propagandaksi, jos hän tajuaa sen olevan edullinen suostuttelun lähettäjälle mutta ei suostuttelun vastaanottajalle eli hänelle itselleen. Suostuttelun lähettäjä taas on tarkoituksellinen propagandisti, jos hän tietoisesti lähettää sellaisen sanoman, jonka hän uskoo olevan edullinen hänelle itselleen l. lähettäjälle mutta ei välttämättä vastaanottajalle. Näin määriteltynä propaganda saa vastaanottajan kannalta negatiivisen sävyn. Sanoma saattaa olla lähettäjän mielestä tiedotusta (plusana), mutta vastaanottajan mielestä propagandaa (miinussana). (Brown, *Words and Things* s. 299, 300.)

Poliittinen propaganda voidaan määritellä myös toisin. Tällöin sanotaan, että propaganda on organisoitua vaikuttamista niihin asenteisiin, joita ihmisillä on kiistanalaisista yhteiskunnallisista kysymyksistä (Westerståhl, mts. 60). Näin määriteltynä propaganda ei välttämättä ole negatiivista, esim. valheelliseksi katsottavaa viestintää. Propagandaa ovat esim. oikeana hetkenä annetut todeksi havaittavat tiedot. Toisen maailmansodan loppuaikoina Neuvostoliiton tehokkainta suomalaisille suunnattua propagandaa olivat todenmukaiset tiedot saksalaisten rintamatilanteesta.

Propagointitekniikkoina käytetään yleisiä argumentointimenetelmiä, sekä teoreettisia että ennen kaikkea ateoreettisia. Näitä kuvasin kirjoituksessani »Sanoman argumentoinnista» (mt.). Täydennykseksi esittelen toisen maailmansodan aikaisen USA:ssa toimineen »The Institute for Propaganda Analysis» -laitoksen jaotuksen (Brown, mts. 301—341; Westerståhl, mts. 62—72; Fleishman, *Sense and Nonsense*). Huolimatta iäkkyydestään se on yhä käyttökelpoinen yleisanalyysissa lähinnä helpon sovellettavuutensa takia.

Luettelen ensin instituutin luokituksen seitsemän argumentointitekniikkaa ja sovellan käsitteistöä sen jälkeen suomalaiseen materiaaliin.

Name Calling (karkeasti käännettynä: nimitleminen, leimaaminen kehnoksi). Tekniikkaa käytetään, jotta meidät saataisiin torjumaan tai hylkäämään automaattisesti jokin aate, asia tai henkilö edes huomaamatta vaatia

perusteluita. (Vrt. mitä Garaudy sanoo edellä esimerkissä 3 termistä kansan vihollinen.)

Glittering Generality (kimmeltelevä yleistäminen). Käsiteltävä aihe ilmaistaan ylevämielisillä abstraktisanoilla (oikeudenmukaisuus, turvallisuus jne.). Tekniikkaa käytetään, jotta emme asettaisi käsiteltävän asian arvoa kyseenalaiseksi esim. vaatimalla konkreettisia perusteluja.

Transfer (siirtovaikutus). Tekniikan avulla siirretään auktoriteetti tai prestiisi joltakin arvostetulta tai suositulta jollekin toiselle ja tehdään näin tämä toinen hyväksytyksi. Jos propagandisti taas haluaa meidän torjuvan tai paheksuvan käsiteltävää asiaa, hän panee auktoriteetin paheksumaan sitä.

Testimonial (suositus). Propagandisti antaa joko arvostetun tai halveksitun henkilön sanoa, onko asia tai henkilö hyvä vai huono. Transfer ja Testimonial perustuvat arvovaltasugestioon.

Plain Folks (kansaa). Propagandisti yrittää vakuuttaa vastaanottajan sanomalla, että käsiteltävä asia on peräisin kansan syvistä riveistä.

Card Stacking (korttien pinoaminen). Tekniikka perustuu valinnan periaatteeseen. Propagandisti ts. valitsee itselleen soveliaan materiaalin ja vaikeuttaa muusta.

Band Wagon (tässä suomennettava: massan vaikutus, ryhmän paine). Propagandisti vakuuttaa, että kaikki tai ainakin miltei kaikki tekevät niin ja niin. Hän sanoo, että järkevät, nykyaikaiset tms. ihmiset hyväksyvät hänen esityksensä, siis meidänkin on se hyväksyttävä.

Muutama sana itse *propagandatilanteesta*. Lähtiessään laatimaan sanomaansa propagandistin on tarkoin tunnettava ja otettava huomioon vastaanottajaryhmän I. kohderyhmän arvostukset ja asenteet. Propagandisti tuskin voi heti pyrkiä muuttamaan vastaanottajan asenteita. Hänen on siksi esitettävä sanottavansa niin, että se sopii vastaanottajan entisiin asenteisiin ja tietoihin. Jos uusi sanoma on vastaanottajan vanhojen asenteiden suuntainen, vastaanottaja ei ehkä torju sitä vaan alkaa parhaassa tapauksessa jopa luottaa propagandistiin. Sanoman tyyli ja argumentointitekniikat riippuvat näin ollen kohderyhmästä. Lähettäjä-propagandisti voi valita kohderyhmänsä; hän ei voi sen jälkeen enää mielivaltaisesti valita tyyliä ja esitystekniikkaansa. Ne määräytyvät kohderyhmän luonteen mukaisesti. (Saukkonen, Aika 7/1971; Westerstahl, mts. 65—73; Wiio, Ymmärretäänkö sanomasi? s. 46—49.)

Koulun joukkotiedotuskasvatuksen opetussuunnitelmissa *sanomatyypeiksi* nimetään 1) uutiset, 2) dokumentaariset esitykset, 3) kuvitteelliset esitykset ja 4) mainokset (esim. Timonen, Virke 2/1972). Tällainen jaotus ei sovellu semanttisen analyysin perustaksi. Semanttinen analyysi lähtee aina virkkeen funktiosta. Perusfunktiot ovat teoreettinen ja ateoreettinen. Näin sanoman tehtävä voi olla teoreettinen eli pääasiallisesti tietoa välittävä tai ateoreettinen eli pääasiallisesti lähettäjänsä asenteita, tunteita, tahtoa tms. välittävä.

Semanttinen tekstianalyysi

Uutisen tulisi olla (mielipiteetön) tiedotus tapahtumista, jotka ovat yleisön kannalta tärkeitä. Semantiikan käsitteistön avulla on analysoitavissa, mitä argumentointitekniikkaa uutisen lähettäjä noudattaa: argumentoiko hän teoreettisesti, jolloin uutinen on mielipiteetön, vai ateoreettisesti, jolloin uutiseen sisältyy (peitetysti) lähittäjän mielipiteitä tai asenteita.

Uutisanalyysin näytteiksi otan kevättalvena 1972 käytyä Angela Davisin oikeudenkäyntiä käsittelevät Kansan Uutisten ja Uuden Suomen uutiset. Vertaan uutisia Aamulehden samasta aiheesta julkaisemaan pääkirjoitukseen, joka luonteensa mukaisesti on lehden mielipiteen ilmaus.

(4) ANGELA YRITETÄÄN LEIMATA SYYLLISEKSI JO ENNAKOLTA

San Jose, Kalifornia

Luoksepääsemättömältä linnoitukselta näyttää kalifornialaisen San Josen kaupungin tuomioistuinrakennus, jossa alkoi maanantaina oikeudenkäynti Angela Davisia vastaan.

Kalifornian viranomaiset ovat jo käyttäneet yli 700 000 dollaria oikeudenkäynnin »valmisteluihin». Harmaa tuomioistuinrakennus on ympäröity kolmimetrisellä aidalla, jossa on piikkilankaa.

Ympäristöön on asennettu tehokkaat valonheittimet. Kaikki pääsytiety rakennukseen on katkaistu teräsristikolla. Jopa Kaliforniankin historiassa ennen kuulumattomiin »turvallisuuksiin» kuuluu mm. kaikkien oikeusrakennuksessa käyvien ruumiintarkastus ja kaikille, mm. lehtimiehille ja valamiehistön jäsenille pakollinen sormenjalkien antaminen.

Davis vangittiin vuoden 1970 lokakuussa tekaistun syytteen perusteella. Yli 16 kuukautta taantumuksellisuudestaan ja rotusyrjäntäpolitiikastaan tunnetut Kalifornian viranomaiset pitivät Angela Davisia tiukassa vankeudessa, kunnes valtava vastalauseliike kotimaassa ja ulkomailla pakotti laskemaan hänet äskettäin vapaalle jalalle takuuta vastaan.

Monet paikalliset asukkaat katsovat aiheellisesti, että oikeusviranomaisten täysin perusteettomat »turvallisuuksiin» tähtäävät vain Angela Davisin tosiasialliseen »tuomitsemiseen» jo ennen oikeudenkäynnin alkua. Tarkoitus on luoda valamiehistössä, lehtimiehistössä ja yleisössä vaikutelma, että oikeudessa käsitellään »erityisen vaarallisen rikollisen tapausta». (Kansan Uutiset 29. 2. 1972.)

(5) OIKEUDENKÄYNTI ANGELA DAVISIA VASTAAN ALKOI

San Jose, Kalifornia

Luoksepääsemättömältä linnoitukselta näyttää kalifornialaisen San Josen kaupungin tuomioistuinrakennus, jossa alkoi maanantaina oikeudenkäynti Angela Davisia vastaan.

Kalifornian viranomaiset ovat jo käyttäneet yli 700 000 dollaria »valmisteluihin». Harmaa tuomioistuinrakennus on ympäröity kolmimetrisellä aidalla, jossa on piikkilankaa. Ympäristöön on asennettu tehokkaat valonheittimet. Kaikki pääsytiety rakennukseen on katkaistu teräsristikoilla. Jopa Kaliforniankin historiassa ennen kuulumattomiin »turvallisuuksiin»

kuuluu mm. kaikkien oikeusrakennuksessa käyvien ruumiintarkastus ja kaikille, mm. lehtimiehille ja valamiehistön jäsenille pakollinen sormenjälkien antaminen. (Uusi Suomi 29. 2. 1972.)

Kansan Uutisilla ja Uudella Suomella on sama uutislähde. Uuden Suomen teksti on täsmälleen sama kuin Kansan Uutisten jutun kolme ensimmäistä kappaletta. Uusi Suomi on muotoillut otsikon asialliseksi: pelkkä teoreettinen toteamus. Kansan Uutiset ottaa heti otsikossa ekspressiivisti l. tunnevaltaisesti kantaa Davisin puolesta; Angelahan on musta militantti ja marxilainen aate-
toveri. Välittääkö Uusi Suomi objektiivisen tiedon? Miksi Uusi Suomi on lyhentänyt alkuperäistä materiaalia? Tuskin pelkästään tilanpuutteen vuoksi. Uuden Suomen toimittaja on käyttänyt Card Stacking -tekniikkaa ja valikoinut uutiseensa ne tiedot, jotka tähdentävät Angela Davisin oletettua rikollisuutta: vain erittäin vaarallinen rikollinen tarvitsee turvalaitteita, joista natsien keskitysleirikin olisi voinut olla ylpeä. Uusi Suomi ts. tiedottaa lukijoilleen, että sen mielestä oikeudessa todella käsitellään hyvin vaarallisen rikollisen tapausta.

Uusi Suomi on karsinut Davisia puolustavan uutismateriaalin. Kansan Uutiset taas esittää sen näkyvästi ja leimaa samalla viranomaiset miinussanoin tekaistun syytteen esittäjiksi, taantumukselliseksi ja rotusyrjinnän harjoittajiksi, joilta siis Kansan Uutisten lukijan sopii odottaa mitä tahansa konnan-koukkuja.

Sama uutismateriaali on muokattu tavallisimpia ateoreettisia tekniikkoja — valintaa sekä plus- ja miinussanoja — käyttäen vastakkaisille ideologioille soveliaaksi. Lukijan oikeus objektiiviseen tietoon ei ole ainakaan tässä tapauksessa Uudelle Suomelle tärkeätä, koska Angela Davis on julistautunut ideologiseksi vastustajaksi.

Utta Suomea pitemmälle menee Aamulehti jo ennakolta tuomitsevassa kannanotossaan:

(6) Nyt on saatu selvyys siihenkin, miksi Berliinin Vapaa yliopisto »tunnetaan useissa maissa edistyksen ja demokratian lipunkantajana». Syynä on yksinkertaisesti se, että laajojen kansanjoukkojen »syvään suuttumukseen ja solidaarisuuden tunteeseen» sekä »maailmanlaajuiseen joukkoliikkeeseen» pohjaten kutsuttiin luennoijaksi tri Angela Davis, Amerikan neekereiden väkivaltaisen linjan punainen lipunkantaja. Davis on tällä hetkellä vapaalla jalalla lunnassummaa vastaan. Silti häntä yhä odottaa oikeudenkäynti jutussa, jossa häntä syytetään aseiden luovuttamisesta muuatta veritekoa varten.

Selvyiden on tuonut Tampereen yliopiston ylioppilaskunnan kirjelmä, jossa edellä sitaateissa mainituin perustein esitetään Davisin kutsumista vierailtavaksi luennoitsijaksi, kohottamaan myös Tampereen yliopiston maailmanmaineeseen. Professori Randell ja Nummenmaa ovat työvaliokunnan jäseninä esitystä jo tukeneet, ja tiedekunta kokonaisuudessaan käsittelee asian tänään.

Takuita vastaan vapaana oleva tuskin pääsee ulkomaille, joten mahdollinen kutsu jäänee eeleksi. Hyvänä vihjeenä tiedekunnalle voidaan kuitenkin muistuttaa mieliin, että esimerkiksi Otto Suhr -instituutin väkivaltainen sulkeminen, opettajakunnan joukkoerot ja lukuisten etenkin sosiaalidemokraattisten professorien vastalauseet yliopiston »halvaantumisen» johdosta ovat nekin lisänneet FU:n mainetta. Ryminäksi siis vain Lapinmäentien laitoksella — siitä se maine kasvaa. Ja ainahan voi Yleisradion tapaan kutsua maahan lentokoneenkaappajia, jos katutaistelijoille esteitä sattuu. (Aamulehti 1. 3. 1972.)

Davis on »Amerikan neekereiden väkivaltaisen linjan punainen lipunkantaja». Häntä syytetään »asciden luovuttamisesta muuatta veritekoa varten». Davisia käsittelevässä artikkelissa sopii mainita FU:n väkivaltainen halvaantuttaminen. Hänet voi rinnastaa lentokoneenkaappajiin ja katutaistelijoihin. (Vrt. mitä edellä on sanottu Name Calling ja Transfer -tekniikoista.) Nyt kun Angela Davis on julistettu syyttömäksi ja vapautettu, vain todettakoon, miten vahvasti ideologian viitekehys sävyttää todellisuuttamme.

Ideologisten mielipidekirjojen näytteiksi olen valinnut Antti Eskolan teoksen Suomi sulo Pohjola (ilm. 1968) ja Pentti Poukan teoksen Porvarin päiväkirja (ilm. 1969).² Kumpikin koostuu erillisistä luvuista, joiden teemat ulottuvat ulkopoliittisista ongelmista kouludemokratiaan. Eskolaa askarruttavat vallanjakoon ja oikeudenmukaisuuteen liittyvät kysymykset. Poukka taas on syventynyt pohtimaan varsinkin vapauden ja kilpailun merkitystä. Erityisesti demokratia-käsite tuntuu kiinnostavan kumpaakin.

Sekä Eskola että Poukka turvautuvat ateoreettisen argumentoinnin menetelmiin. Eskolan kirja on porvarin mielestä vasemmistopropagandaa, Poukan kirja taas sosialistin mielestä porvari-propagandaa. Tällöin propagandistiseksi käsitetään sanoma, joka on lähettäjän etujen mukainen muttei välttämättä kaikkien vastaanottajien. Jos taas propaganda määritellään organisoituksi vaikuttamiseksi niihin asenteisiin, joita ihmisillä on kiistanalaisista yhteiskunnallisista kysymyksistä, kirjoja tuskin voidaan kutsua propagandistisiksi. Kirjoittajat puuttuvat kyllä kiistanalaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, mutta mielipidekirjan julkaiseminen ei liene sellaista organisoitua toimintaa, jota voitaisiin nimittää määritelmän mukaisesti propagandaksi. Pikemminkin mielipidekirja on yksityisyrittäjyyden tuote.

Mihin Eskola ja Poukka kirjoillaan pyrkivät? Keihin he pyrkivät vaikuttamaan? Sekä Eskola että Poukka ovat muovanneet sanottavansa niin suora-
viivaisesti omien katsomustensa mukaiseksi, että he tietävät ärsyttävänsä toisin ajattelevia. Viestinnän ammattilaisina he myös tietävät ihmisten torjuvan entisten asenteiden vastaisen sanoman. Ilmeisesti Eskola ja Poukka eivät usko

² Esitys perustuu yo. Anne-Maj Pitkäsén 23. 3. 1972 Jyväskylän yliopiston tyylitaidon ja viestinnän kurssilla pitämään esitelämään. Yo. Pitkäsén on valikoinut samoin kuin suureksi osaksi analysoinut tekstikatkelmat.

pystyvänsä käännyttämään toisin ajattelevia. Siksi kumpikin on valinnut tyylikseen *rituaalilyylin*, kielekseen *rituaalikielen*³ (Fredriksson, *Det politiska språket* s. 40, 172; Wiio, mts. 49—51). Heidän kirjansa ts. vahvistavat sitä, minkä oma ryhmä entuudestaan tietää oikeaksi; ne riemuitsevat siitä, miten oikeassa oma ryhmä on, miten järkyttävän yksinkertaista joukkoa eriuskoiset ovat. Näin Eskola tukee horjuvan sosialistin, Poukka säikähtäneen porvarin uskoa. Seuraavassa tekstinäytteet ja niiden analyysi:

(7) Ensi sijassa minua kiinnostavat sellaiset asiat kuin ihmisen arvoinen elämä ja sen institutionaaliset puitteet: demokratia ja sosialismi. Mutta niin demokratian kuin sosialisminkin kohtalo tässä maassa riippuu olennaisesti siitä, mitä meitä mahtavammat tahtovat ja päättävät. Jos Suomi sijaitsisi lännempänä, vennamolaisuus, chrnroothilaisuus, MRA, Suomen kotien radio- ja televisioliitto sekä muut fasismin sukuiset liikkeet voisivat kukaties pahastikin uhata demokratiaamme. Nyt Neuvostoliiton naapuruus takaa, että ne eivät voi päästä liian pitkälle. (Eskola, mts. 13.)

(8) Henkilökohtaisesti en nimittäin näe mitään muuta mahdollisuutta sille, joka haluaa seurata Kristusta ja hänen julistustaan, kuin olla yhteiskunnallisesti radikaali ja poliittisesti vasemmistolainen. Suomen papiston nykyinen porvarillisuus merkitsee mielestäni syvästi epäkristillistä asennoitumista yhteiskunnallisiin kysymyksiin. (Eskola, mts. 99.)

Eskola käyttää esimerkeissä 7 ja 8 pääargumentointikeinoinaan abstrahointia sekä polarisointia l. vastakohtaistamista. Näytteessä 7 Eskola kytkee sosialismin ja demokratian toisiinsa ja asettaa niiden vastakohtaksi fasismin sukuiset liikkeet. Kannattaa muistaa, mitä sanoin edellä ideologian avaintermistöstä: avaintermistö on semanttisesti sellainen, että se, joka edustaa ideologiaa, voi määrätä, mitkä ilmiöt tai ketkä henkilöt lasketaan kulloinkin kysessä olevaan kategoriaan. Eskola tässä itse nimeää jotkut suomalaiset liikkeet fasismin sukuisiksi sen tarkemmin termiä selittämättä. Koska fasismitermi on pitkälle abstraktistunut miinussana, sen deskriptiivi merkitys on perin venyvä. Siksi siihen varautunut negatiivinen arvolataus sopii vaivatta suunnattavaksi miltei mihin tahansa kirjoittajalle epämieluisaan liikkeeseen (varsinkin kun termin lieventää sovitussanalla *sukuinen*). Kun Eskola leimaa esimerkissä mainitut liikkeet fasismin sukuisiksi, lukija automaattisesti yhdistää niihin kaikki demokratianvastaisuuden piirteet eikä ehkä kaipaa tarkempia perusteluja. (Vrt. mitä edellä on sanottu Name Calling -tekniikasta.)

Näytteessä 8 lukijalle annetaan kaksi vaihtoehtoa: voit olla joko vasemmistolainen ja kristitty tai porvari ja ei-kristitty. Huomattakoon, miten Eskola

³ *Rituaali* = palvontamenot. *Rituaalikieli* = *liturginen kieli* = *palvontakieli*. *Liturgia* = jumalanpalveluksen kirkkokäsikirjassa määrätty osa saarnan vastakohtana. Ennen saarnaa ja sen jälkeen on liturgia, johon sisältyy etupäässä rukouksia, laulukappaleita ja raamatunlukua. Rituaalikielen vastakohta on *käännytyskieli*. Äskeisen propagandan luonnehdinnan mukaan propagandan ei tarvitse olla rituaalikielistä.

ottaa huomioon porvarillisten piirien kristinoppia kohtaan tuntemat myönteiset asenteet. Tässä hänen tyyliinsä lähestyy käännytystyyliä. Hän yrittää siirtää kristinoppiin kiintyneet myönteiset asenteet sosialismiin ja näin muuntaa porvarillisuuden epäkristillisyydeksi. (Vrt. mitä edellä on sanottu Transfer-tekniiikasta.)

(9) Mutta yhtä tärkeä syy tapahtumien paisumiseen joukkoliikkeeksi [Ranskassa] luultavasti on se, että poliisin mieltään osoittaviin ylioppilaisiin kohdistama väkivalta sai mielet kiihtymään sekä opetti huomaamaan, että järjestäytynyt yhteiselämämme perustuu pakkoon ja väkivaltaan. Poliisin ja armeijan tehokas suhdetoimintatyö saa ihmiset normaalioloissa helposti unohtamaan, että eräs näiden laitosten tärkeä perustehtävä on pitää vallassaolijoita vastaan nousevat oman maan kansalaiset kurissa väkivalloin sen jälkeen kun rauhanomainen suostuttelu on osoittautunut tehottomaksi. (Eskola, mts. 133.)

(10) Kommunistit ovat suhtautuneet poliittiseen demokratiaamme epäluuloisesti, koska tämä demokratia on tuottanut pääasiassa porvariston etujen mukaisia päätöksiä. Tämä epäluulo on perusteltavissa päättelemällä, että demokratia on hyvä vain jos se toteuttaa kansan tahdon; kansan suuri enemmistö kuuluu työväestöön; siis demokratia on hyvä vain jos se toteuttaa työväenluokan tahdon eli antaa vallan pääasiassa työväestölle. (Eskola, mts. 47.)

Näytteiden 9 ja 10 argumentointikeinona on edelleen abstrahoiva polari-sointi. Sosialistina Eskola uskoo, että ihmiset jakautuvat yhteiskunnassa pääasiallisesti kahteen ryhmään: niihin, joilla on valtaa, ja niihin, joilta tuo valta puuttuu. Tätä kahtiajakoa hän käyttää hyväkseen siten, että valitsee vastakohdiksi ryhmät, joista toinen edustaa enemmistöä (kansaa) ja toinen enemmistönvastaista vähemmistöä (vallassaolijoita). Poliittiset ideologiat ovat yleensäkin taipuvaisia kuvaamaan itseään sellaisin abstraktein määritelmien, että useimmat kansalaiset voivat samastua siihen enemmistöryhmään, jonka etuja ideologia sanoo edustavansa (Westerståhl, mts. 49).

(11) Se, että osa oikeistosta usein suosittelee ulkopoliittisen toiminnan ohjeeksi uhmaa tai piittaamattomuutta, joita yksilöiden välisissä suhteissa tuskin kukaan ihannoisi, lience osoitus eräänlaisesta yltiökansallisuudesta. Vasemmiston suurempi kansainvälisyys merkitsee sitä, että kansojen välisissä suhteissa halutaan mahdollisimman pitkälle noudattaa samoja pelisääntöjä, joita yksilöiden välisissä suhteissakin noudatetaan: siis kuunnella toistenkin toivomuksia, yrittää paneutua heidän asemaansa, neuvotella, sovittella, hillitä turhat kiukunpuuskat. Keskustapuolueen öykkärimäiseen, isäntämieltä ihannoivaan maalaisliittolaiseen perinteeseen ei avoin, neuvotteleva asenne myöskään hyvin sovi. Siksi minusta tuntuu, että ulkopoliittikan johdon olisi jo aika siirtyä vasemmistolle. (Eskola, mts. 18.)

Näytteessä 11 Eskola pysyttelee abstraktissa periaatetyylissä luonnehtiesaan oikeiston, vasemmiston ja keskustapuolueen ulkopoliittista käyttäyty-

mistä. Hän muotoilee oikeiston, vasemmiston ja keskustapuolueen toiminnasta suostuttelumääritelmät (termistä ks. Vihonen, mt.): oikeiston ja keskustapuolueen toimintaan hän painaa miinussanoin negatiivisen leiman, vasemmiston toimintaan taas plussanoin positiivisen leiman. Tästä hän voikin sitten tehdä sen kiistattoman päätelmän, että vasemmiston olisi hoidettava ulkopoliittikka. Eskolan premissit ovat ateoreettiset (ekspressiivit). Lukija ei voi niitä todentaa; hän ei ts. voi sanoa niistä, ovatko ne tosia vai epätosia. Näin ollen Eskolan päätelmän hyväksyy vain se, joka hyväksyy hänen ekspressiivit premissinsä. Eskolan esitys perustuu abstrahoiwaan polarisointiin. Muina vaikutuskeinoinaan hän käyttää varsinkin Name Calling ja Card Stacking -tekniikkoja.

(12) Minusta porvarillisuus on enemmän asennetta kuin aatetta. Porvari on suunnilleen samaa kuin isäntä, kansalainen, joka vastaa yhteiskunnasta omalta osaltaan. Epäporvari on vaatimusten esittäjä, syyttäjä, vääryyttä kärsivä. (Poukka, mts. 22.)

(13) Porvarillisen näkemyksen mukaan yhteiskuntaa pitäisi hoitaa kuin menestyksellistä liikeyritystä, joka pystyy tarjoamaan osakkailleen tasaisen ja turvatun toimeentulon. Tässä vertauksessa vielä pysyäkseen sanoisin, että epäporvarit pyrkivät suuriin osingonjakoihin tuloksesta riippumatta ja samalla mahdollisimman pieniin investointeihin. (Poukka, mts. 23.)

Näytteissä 12 ja 13 Poukka käyttää suostuttelumääritelmässään samoja tekniikkoja kuin Eskola: abstrahointia ja polarisointia. Hän vain liittää porvariin plussanat. Vastakohtaksi hän on keksinyt termin epäporvari, joka on sopivan epämääräinen korostamaan porvari-sanan positiivista arvolatausta.

(14) Porvarillinen ajattelu politiikassa merkitsee yhteiskunnassa käynnissä olevan nopean muutoksen havaitsemista ja ratkaisujen perustamista näiden havaintojen ja kokemuksen varaan. (Poukka, mts. 26.)

(15) Jos porvarillisuudella, joka epäilemättä kyllä on moni-ilmeinen, tarkoitetaan asennetta, joka hyväksyy tosiasioina olemassaolevat yhteiskunnalliset ja taloudelliset ympäristötekijänsä sekä ennen kaikkea vallitsevan yhteiskuntajärjestelmän ja rakentaa uutta tarpeen mukaan tälle pohjalle, on Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain rinnalla porvarillinen valtio myös Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitto. (Poukka, mts. 76.)

Näytteiden 14 ja 15 suostuttelumääritelmiä laatiessaan Poukka on turvautunut väljiin abstraktisanoihin ja faktojen valintaan. Kun kyllin sanottavaansa yleistää ja valitsee soveliaat yleistuntemerkit, Neuvostoliitonkin voi määritellä porvarilliseksi. (Vrt. mitä edellä on sanottu Glittering Generality ja Card Stacking -tekniikoista.)

(16) Niinpä vanha teoria, että kansallinen turvallisuus on suorassa suhteessa maan sotilaalliseen puolustuskykyyn, ei enää nykyoloissa läheskään

poikkeuksetta pidä paikkaansa, kuten tämän alan asiantuntija Risto Hyvärinen eräässä kirjoituksessaan on vakuuttavasti osoittanut. (Eskola, mts. 113.)

(17) Mutta palaan näistä pienistä kotoisen politiikan asioista vielä avaruuskauden näköaloihin. Istuin eräänä loppukesän iltana lumoutuneena kuuntelemissa esitelmää, jonka professori Kaarlo Hartiala piti Emil Aaltonen Säätiön juhlassa. Esitelmä kokonaisuudessaan herätti maallikossakin monenlaisia mietteitä, mutta kajoan tässä vain pariin kohtaan, jotka nyt esillä olevan teeman kannalta ovat kiinnostavia.

Avaruusmatkoista esitelmöitsijä totesi, että näitä suunnatonta aineellista ja henkistä energiaa vaativia tieteellisiä ja teknisiä yrityksiä rakennettaessa saadaan harvoin vastausta kysymykseen, mitä hyötyä on oleva esimerkiksi kuun mahdollisella valtaamisella. Näin on kai usein laita, kun faustinen ihminen saa toteuttaa itseään: seurata aineen kahleista riippumattoman levottomuuden henkensä loputonta etsintää. Hyötyä ei tiedetä, ei mielekkyyttä, puhumattakaan tarpeellisuudesta.

Jos vertaa tätä fysiologian tutkijana ansioituneen tiedemiehen syvästi ja nöyrästi humanistista perusnäkemystä joidenkin sivistymättömien partaniekkojen naiiviin kehityskukseen, havaitsee yhdellä silmäyksellä missä olemme ja mistä on kysymys. (Poukka, mts. 45—46.)

16. näytteen pääargumentointikeinona on arvovaltasuggestio (vrt. Testimonial). Eskola ei referoi, mitä asiantuntija Hyvärinen on osoittanut. Hän vain liittää Hyvärisen kirjoituksen arvioksi plussanan *vakuuttavasti* ja katsoo sen riittävän perusteluksi.

Näytteessä 17 Poukka haluaa professorin faustisen ihmiskäsityksen avulla antaa todistusvoimaa edellisessä kappaleessa esittämälleen väitteelle, että porvarien suosima humanistinen ajatussuunta on käyttökelpoisempi kuin sosialistien teknis-luonnontieteellinen (vrt. Transfer). Esitystä tehostaa plus- ja miinussanoin vahvistettu vastakohtaistus: ansioitunut tiedemies — sivistymättömän partaniekka.

(18) *Antikommunismi — juutalaisviha*. Vaikka kommunistit ottaisivat demokratiaan miten myönteisen kannan hyvänsä, ei tunneperäinen kommunisminvastaisuus tästä maasta silti häviä. Antikommunismi on yhtä vähän riippuvainen kommunisteista kuin juutalaisviha on riippuvainen juutalaisista.

On kiintoisaa nähdä, miten antikommunismi on pystynyt vaikuttamaan jopa tiedemiesten johtopäätöksiin. Tunnetuin esimerkki tästä on psykologi H. J. Eysenck, joka eräisiin tuloksiin nojautuen on väittänyt kommunistien olevan persoonallisuudeltaan yhtä autoritaarisia ja kovaluontoisia kuin fasistit ovat. Meillähän tätä Eysenckin teoriaa »kovaluontoisista radikaaleista» on tehnyt tunnetuksi »helläluontoiseksi radikaaliksi» itseään mainostanut Arvo Salo. Kuitenkin on havaittu, etteivät Eysenckin tulokset itse asiassa ollenkaan tue hänen johtopäätöksiään, vaan kommunistit ovat noissa tutkimuksissa saaneet melko alhaisia autoritaarisuuspistemääriä. (Eskola, mts. 53—54.)

(19) Tässä yhteydessä en malta olla hymyillen ajattelemaan Marxin lisä-arvoteoriaa. Luulen, että teoria tuotannon arvosta siihen tarvittavalla työajalla mitattuna olisi jäänyt syntymättä, jos Karl Marx olisi elänyt meidän aikanamme ja joutunut tutkimaan persoonallisuuspanosta edellyttävää palkkatyötä. (Poukka, mts. 116.)

Näytteet 18 ja 19 ovat esimerkkejä arvovallan kumoamisessa sovellettavasta tekniikasta. Kumoajan ei tarvitse yksityiskohtaisesti perustella kantaansa. Riittää, että hän esittää auktoriteetinvastaisen näkemyksensä kyllin varmasti tai ylimielisesti.

Näytteessä 18 Eskola puhuu antikommunismista ja kommunistien persoonallisuuspiirteistä sekä kumoaa Eysenckin tutkimustulokset. Itse hän haluaa tulkita Eysenckin tutkimukset juuri päinvastoin, kuin Eysenck on tulkinnut, ja ilmeisesti yleistää tulokset. Eskola ts. pyrkii häivyttämään abstraktion ja yksilötarkoitteen välisen eron. Käsite *kommunisti* on abstraktio. Eskola tietää, etteivät kommunistipuolueiden kymmenien miljoonien jäsenten yhteiset ominaisuudet ulotu persoonallisuuspiirteisiin asti, mutta hän myös tietää myönteisen yleistyksensä olevan tehokasta rituaalitehtävää. Tunneperäinen antikommunismi ei ole riippuvainen kommunistiyksilöistä, niin kuin Eskola sanoo. Onkohan ekspressiivi kommunismin puolustus aina sidoksissa niihin konkreettisiin ilmiöihin, joita kommunismiin on liittynyt ja liittyy? (Vrt. esim. Hayakawa, mts. 210—219.)

(20) Koska taloudellinen valta pystyy määräämään suurinta osaa niistä välineistä ja laitoksista, joilla vaikutetaan yleiseen mielipiteeseen, ei henkilön vallan alueellakaan vallitse demokratia, vaan edellisessä luvussa kuvattu porvariston hegemonia. Tämä kaventaa myös yleiseen mielipiteeseen nojautuvan poliittisen demokratian merkitystä ja tekee sen osittain taloudellisesta vallasta riippuvaiseksi.

Sosialismi on järjestelmä, jossa myös taloudellinen valta kuuluu kansalle. Se on siis taloudellista demokratiaa. Siinä mielessä sosialismin siirtyminen meidän maassamme ei olisi mitään muuta kuin perinteisen, meille jo tutun ja yleisesti hyväksytyyn demokratian eli kansanvallan laajentamista poliittisesta päätöksenteosta taloudelliseen päätöksentekoon. Samalla myös henkilön vallan alue demokratisoituu. (Eskola, mts. 67.)

(21) Koko tämä puhe taloudellisesta demokratiasta on loppujen lopuksi vain ihan vanhanaikaista korpikommunismia. Yhtä hyvin voitaisiin sanoa, että yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus saavutetaan jakamalla yksityiset omaisuudet tasan kansalaisten kesken. Silloin ei ole yksi sen rikkaampi kuin toinen eikä hänellä näin ollen ole myöskään taloudellista sananvaltaa sen enemmän kuin muilla.

On vain huvittavaa, että tällaiseen jo kauan sitten loppuun naurettuun tasanjakokommunismiin on ruvettu tuijottamaan uutena ja hienona oppina, kun sille on annettu uusi etiketti. — —

Taloudellisen demokratian nimessä pidetään erityisen suurena epäkohdana omaisuuden perimysoikeutta. Peritty omaisuus nähdään hirvittävä

yhteiskunnallisena epäkohtana. Sen sijaan perinnöllinä saadut henkilökohtaiset ominaisuudet, ulkonäkö, henkiset edellytykset, terveys ja muut tekijät, jotka jo syntymässä jakavat ihmiset auttamattomasti eri kasteihin jäävät näiltä epäkohtien etsijöiltä vaille huomiota. (Poukka, mts. 93.)

Näytteet 20 ja 21 ovat esimerkkejä abstrahointiin (vrt. *Glittering Generality*) tukeutuvasta tyylistä, jossa kirjoittajan ideologinen kokonaisnäkemys määrää argumenttien valinnan (vrt. *Card Stacking*).

Näytteessä 20 Eskola pitää taloudellisen demokratian vaatimusta ideologiansa mukaisesti itsestään selvänä. Sen vuoksi hän sijoittaa käsitteen taloudellinen demokratia sellaiseen yhteyteen, joka tehostaa vaatimuksen tärkeyttä. Vain taloudellisen demokratian avulla kansanvaltaa voidaan laajentaa. Mutta taloudellinen ja sen mukana henkinen demokratia voivat toteutua vain sosialismin vallitessa. Sosialismi on siis ainoa vaihtoehto. Huomatkaa, miten Eskola operoi pelkästään deskriptiiviseltä merkitykseltään venyvillä abstraktisanoilla.

Näytteessä 21 Poukka puolestaan käsittelee taloudellista demokratiaa. Hänen mielestään puheet taloudellisesta demokratiasta ovat naurettavia ja vanhanaikaisia. Ideologisen perusnäkemysensä mukaisesti hän rinnastaa koko asian sellaisiin menettelyihin, jotka tekevät siitä mahdottoman.

Viestinnän opetus

Viestinnän opetuksen muodoista vallitsee melkoinen erimielisyys. Ääreläisiä voisi nimittää vaikkapa traditionalisteiksi ja revisionisteiksi. (Seuraavassa soveltamani tekniikat: abstrahointi, polarisointi, *Card Stacking*, *Band Wagon* — ainakin nämä.) Traditionalistin kannan on tuonut julki Riitta Korhonen Helsingin Sanomien kirjoituksessaan »Asia-aine paras tapa oppia ilmaisemaan ajatuksensa» (26. 3. 1972):

(22) Nykyaikana, jolloin kielellä päästään julkisten tiedotusvälineiden ansiosta vaikuttamaan ihmisiin entistä helpommin ja levittämään epämääräisiä käsitteitä pusuilevaa propagandaa milloin mistäkin asiasta, olisi täsmälliseen, tarkkaan, kriittiseen ilmaisuun ohjaavan kirjoitusharjoittelun päästävä entistä lähemmäksi äidinkielenopetuksen keskipistettä.

Revisionistin näkemystä edustakoon Suomen Kuvalehden nimimerkki A. K. kirjoituksellaan »Retuperää» (28. 4. 1972):

(23) Moneen kertaan on jo todettu miten tehottoman yksipuolista on kirjoittamisen opetus meidän kouluissamme. Siitä ei ole kovasti paljon apua vaikka osaisikin nikkaroida kokoon yhden persoonallisen aineen kun täytyykin laatia hakemus tai karhumakirje tai tiedotus tai yleisönosastoruno.

Suullinen esitys on vieläkin heikommilla. Koululaista ei opeteta keskustelemaan, väittelemään, pyytämään suunvuoroa tai johtamaan neuvonpitoa. Hänelle ei opeteta arkisemantiikkaa. Koulussa hänestä ei kehity

oivaa vakuuttelijaa, suostuttelijaa, innostajaa, sovittelijaa, hauskuuttajaa, taivuttelijaa, saarnaajaa. Hyvä oppilas on hyvä kuuntelija, aukaisee suunsa kun häneltä kysytään muttei ymmälläänkään esitä välikysymyksiä tahi omia näkemyksiään.

Traditionalisti pitää monia sosiaalisen viestinnän lajeja vaarallisina. Siksi hän a) kehottaa oppilaita varomaan yhteiskunnan turmeltunutta todellisuutta (propagandaa, mainoksia jne.) selvittämättä tarkasti miksi ja b) opettaa heille sosiaaleista yhteyksistä irrallista, tarkkaa ja kriittistä ilmaisua (= asia-aineen kirjoitusta) sekä uskoo näin rokottavansa oppilaat maailman turmelusta vastaan.

Revisionisti ei vastusta selkeän viestinnän opetusta. Se on hänenkin mielestään aina oleva opetuksen pääsisältö, koska yhteiskunta juuri sitä tarvitsee. Tyyli riippuu sosiaalista kirjoitus- ja puhetilanteesta. Revisionisti pitää tämän vuoksi luonnollisena, etteivät kaikki tilanteet suinkaan edellytä kriittistä ja selkeätä ilmaisua. Monesti tilanne jopa vaatii kirjoittajalta tai puhujalta sellaista propagandaa pursuilevaa abstraktia tyyliä, jota karttamaan traditionalisti oppilaitaan kehottaa. (Vrt. Hans Karlgren, Språkvård 1/1971.) Mm. semantiikan avulla revisionisti tekee oppilaille tutuiksi sosiaalisten tilanteiden vaatimat erilaiset tyylit: tiedotus-, tutkimus-, kritiikki-, saarna-, kiihotus-, propaganda-, rituaalittyylin jne. Hän ei pyri yhden tai kahden »oikean» tyylin (esim. asiatyylin ja luovan tyylin) papittareksi tai papiksi. Revisionistien määrä on nopeasti kasvamassa. Ainakin tähän viittaavat äidinkielenopettajain jatkokoulutuspäivistä julkaistut raportit (esim. Suomen Kuvalehti 25. 8. 1972).

L ä h t e i t ä

- ANDERSSON, JAN — FURBERG, MATS Språk och påverkan. 2. painos. Lund 1967.
 BORG, OLAVI Suomen puolueideologiat. Porvoo 1965.
 BROWN, J. A. C. Techniques of Persuasion. 6. painos. London 1969.
 BROWN, ROGER Words and Things. 10. painos. New York 1967.
 ESKOLA, ANTTI Suomi sulo Pohjola. Rauma 1968.
 FLEISHMAN, ALFRED Sense and Nonsense. A Study in Human Communication. San Francisco 1971.
 FREDRIKSSON, GUNNAR Det politiska språket. 4., lisätty painos. Uddevalla 1969.
 HAYAKAWA, S. I. Ajattelun ja toiminnan kieli. Keuruu 1966.
 KARLGRÉN, HANS Konsterna att undertrycka information. — Språkvård 1/1971.
 LENIN, V. I. Imperialismi. Mikkeli 1941.
 NAESS, ARNE Empirisk semantik. Stockholm 1970.
 PERRET, RUSSELL E. Exemplifying and Abstracting. — ETC.: A Review of General Semantics Vol. XXIX No. 2.
 POUKKA, PENTTI Porvarin päiväkirja. Helsinki 1969.
 REGNÉL, HANS Semantik. 2. painos. Stockholm 1971.
 SAUKKONEN, PAULI Kieli ja konteksti. — Aika 7/1971.
 TIMONEN, MAIJA Joukkotiedotuskasvatus äidinkielen opetuksessa. — Virke 2/1972.
 WALTON, PER-ÅKE ABC om argumentation. Stockholm 1970.
 ——— Det mängtydiga språket. 2. painos. Stockholm 1971.
 WESTERSTÄHL, JÖRGEN Att studera politik. Stockholm 1970.
 VIHONEN, SAKARI Sanoman argumentoinnista. — Virke 2/1972.
 WHO, OSO A. Ymmärretäänkö sanomasi? 2., laajennettu painos. Tapiola 1970.

The semantic analysis of ideological language

Sakari Vihonen

This article is a study of how semantics can be applied to the analysis of ideological language and to school instruction in Finnish. The author makes use of American and Swedish sources.

In semantic analysis the point of departure is sentence function. According to their function, sentences may be classified as 1) theoretical or 2) atheoretical. Theoretical sentences convey *verifiable* knowledge; they can be shown to be either true or false. Atheoretical sentences, in contrast, primarily express the attitudes of their sender, value judgments, feelings, desires, hopes, etc. It is impossible to say whether they are true or not. Ideological language is normative language. For the most part it is based on theoretical sentences the most distinguishing features of which may be characterized as the use of *plus* and *minus* words (words expressing positive or negative attitudes), *adjuster* words (*genuine, actual* etc.) and *abstract* words (*justice, beneficial for the people* etc.).

The writer describes the following concepts: political ideology, the key terms of ideologics, and propaganda. The meanings of key terms (*communist, revisionist, imperialism* etc.) vary according to the ideology of the sender; Jörgen Westerstål is of the opinion that these terms cannot be operationalized. A good basis for the analysis of ideological language is the 7 way classification devised in the United States for classifying techniques of propaganda (*Name Calling, Glittering Generality, Transfer, Testimonial, Plain Folks, Card Stacking, Band Wagon*).

The Finnish political press as represented by the Communist daily *Kansan Uutiset*, and the conservative *Uusi Suomi* and *Aamulehti* mold their material to fit their ideologies using the techniques of

propaganda described above (especially *Card Stacking, Name Calling, Transfer*). Materials used in this study are news items and articles dealing with Angela Davis.

As samples of ideological opinion the books »*Suomi Sulo Pohjola*» by Antti Eskola (socialist) and »*Porvarin päiväkirja*» by Pentti Poukka (conservative) have been used. They both turn out to be in ritual style strengthening the argument that what a writer's own group represents is correct. Because of their authoritative tone neither could cause a reader to abandon his political beliefs and join the opposition. Numerous quotes illustrate the way in which Eskola and Poukka apply the methods of propagandistic writing (esp. *Glittering Generality, Name Calling, Card Stacking, Transfer, The Choice of two Alternatives*).

Teachers of Finnish in secondary schools are not unanimous in their opinions concerning the way in which methods of communication should be taught. Teachers can be roughly divided into 1) traditionalists and 2) revisionists. The traditionalist considers many types of communication to be dangerous (propaganda and advertising) and urges his students to avoid them. His goal is to stress the necessity of precise and critical writing ability. The revisionist strives to diversify instruction. An ability to write critical and precise prose is not, in his opinion, enough to satisfy the demands of contemporary society. Because many social situations demand of the writer or speaker an abstract style utilizing propaganda, students should also become acquainted with propaganda and all other important forms of communication used in society: the styles used in announcements, scientific studies, criticism, sermons, inflammatory propaganda, rituals etc.